

8. Проніна І.І. Рівень життя населення України: методи аналізу та напрями підвищення / Автореф. дис... к-та екон. наук, Київ, 2002. – 21 с.
9. 1999. Україна. Людський розвиток. Звіт. / ПРООН, Київ, 2000. – С. 7.

Summary:

I.V.Gukalova. QUALITY OF LIFE OF UKRAINIAN POPULATION: PRECONDITIONS TO THE RESEARCH.

The actuality of scientific research of a problem of quality of life in Ukraine is defined. Possible basic directions of studies are allocated, including within the framework of social geography. The attention is paid to the items of interrelation between improvement of quality of life and the maintenance of the concept of sustainable development.

УДК 911.3+323.11(477.85):2

Іван КОСТАЩУК

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ РЕЛІГІЙНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ НАСЕЛЕННЯ У ЙОГО НАЦІОНАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Кінець ХХ століття ознаменувався складними політичними змінами у житті українського народу, що в свою чергу залишило відбиток в усіх сферах життя та діяльності населення. Радикальні зміни відбулися і в релігійній сфері, що пояснюється наданням права вільного віросповідання, після тривалої його заборони в радянські часи. Це, звичайно, призвело до появи ряду нових релігійних течій, збільшення кількості віруючих та культових споруд у раніше існуючих релігійних організаціях. Це породило складні міжконфесійні відносини, що інколи призводить до конфліктів, протистоянь віруючих тощо. Значне релігійне напруження в Чернівецькій області спостерігалось в 1992-94 роках, коли священнослужителі та віруючі новоствореної Української православної церкви Київського патріархату намагалися заволодіти культовими спорудами Української православної церкви Московського патріархату. Ці події підтвердили той факт, що міжконфесійні конфлікти є досить складними, та небажаними для суспільства.

Релігійна структура населення має досить тісний взаємозв'язок із національною. Тому важливим науковим питанням, на нашу думку, є дослідження особливостей інтерференції релігійної та національної приналежності населення. Це дасть змогу виявити регіони області із посиленою міжконфесійною напруженістю. А також правильно і вчасно приймати певні рішення, щодо зменшення даних конфліктів.

Чернівецька область є яскравим прикладом етноконтактної зони в Україні, де проживають (за даними перепису 2001 р.) представники 76 національностей та народностей. [2] У сільських районах області налічується 17 релігійних організацій, а в м. Чернівці – 43. [1] Це свідчить про значну строкатість національної структури і релігійного складу населення. Проте, про релігійну структуру нам говорити досить важко, так як немає даних скільки населення відносить себе до тієї чи іншої релігійної організації. Такі дані ведуться тільки за кількістю громад певної приналежності в тому чи іншому районі, або ж обласному та районному центрі, окремих населених пунктах. Не дивлячись на це, виявити взаємозв'язки між національним та релігійним складом населення цілком можливо.

Дослідження релігійної структури населення в останні часи набуло значної актуальності, як серед географів, так і істориків. Вивченням конфесійного складу населення Буковини за австрійськими урядовими переписами другої половини ХІХ – початку ХХ ст. займалася Г.І. Скорейко. [3] М.К. Чучко у статті “Регіональні особливості

етнодемографічної та конфесійної ситуації на Буковині в середині XIV – на початку XXI ст.” відтворює динаміку релігійного складу населення, проте зовсім не показано його сучасний стан, так як переписні дані відсутні.[4] За розподілом релігійних організацій, конфесійну структуру населення Чернівецької області розпочав вивчати Я.І. Жупанський. Однак, інтерференція національної та релігійної структур населення практично не досліджувалась.

Основною ціллю написання даної статті, є вивчення, дослідження та аналіз особливостей прояву релігійної приналежності населення у його національній структурі. За територію дослідження взято Чернівецьку область, яка є поліетнічною та багатоконфесійною.

Виходячи із мети статті, основними завданнями є:

- аналіз географії релігійних організацій та їх приходів (парафій) за адміністративно-територіальним районуванням Чернівецької області;
- встановлення взаємозалежності між національним та релігійним складом.

Найбільш поширеною релігійною організацією на території Чернівецької області є Українська православна церква (УПЦ), що підпорядковується Московському патріархату. Вона налічує 423 общини (парафії) станом на 1 січня 2004 року [1], і є переважаючою в усіх районах області, а також обласному центрі. Проте, найбільша щільність релігійних общин, яку визначено як відношення кількості приходів до кількості населених пунктів у певному адміністративно-територіальному районі, спостерігається у Герцаївському (1,2), Вижницькому (1,1), Кіцманському (1,1), Сторожинецькому (1,1), Хотинському (1,1), Новоселицькому (1,0 релігійних громад / кількість населених пунктів) районах. Найнижча, відповідно, у Сторожинецькому (0,8) та Путильському (0,9) районах. У місті Чернівці налічується 23 парафії УПЦ. Можна стверджувати, що найбільшого поширення УПЦ набула серед корінного українського населення, румунів та молдованів.

Другою, за кількістю парафіяльних рад, в області є Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ КП), яка налічує 118 парафій. [1] Найбільша щільність приходів спостерігається у м. Чернівці (23), а також Кіцманському (0,7), Вижницькому (0,6), Сторожинецькому (0,5) та Заставнівському (0,3) районах. Найменша – Новоселицькому (0,05), Путильському (0,04), Сокирянському (0,03) районах. Окрім того, відсутні приходи УПЦ КП в Герцаївському та Кельменецькому районах. Дана конфесія найбільше сконцентрована серед українського населення, є декілька румуномовних приходів і повністю відсутня серед росіян та молдованів.

Римо-католицька церква (РКЦ), яка в області налічує 29 приходів, найбільш розповсюджена серед поляків, які найчисельнішими є у Сторожинецькому (1,5%) районі та м. Чернівці (0,6 %).[2] Найбільша кількість приходів РКЦ зосереджена в Сторожинецькому районі – 12 парафій та м. Чернівці – 4. У Вижницькому районі їх кількість складає 4, Глибоцькому – 3, Кіцманському – 2 та Новоселицькому – 2. Повністю відсутні приходи РКЦ у Кельменецькому, Путильському, Сокирянському та Герцаївському районах.[1]

Українська греко-католицька церква (УГКЦ), яка налічує в області 21 приход, і утворилася внаслідок проголошення Берестейської унії в 1596 році, поширена серед українського населення, здебільшого вихідців із Галичини, яке мігрувало в область у XVII ст., зуміло збудувати тут культові споруди, і впродовж століть зберегти свою релігійну приналежність. Найбільше приходів УГКЦ зареєстровано у Вижницькому (3), Заставнівському (2), Кіцманському (3), Новоселицькому (3), Путильському (2), Сторожинецькому (3) районах та м. Чернівці (4). Повністю парафії даної конфесії відсутні у Герцаївському, Кельменецькому, Сокирянському та Хотинському районах. [1]

На території Чернівецької області проживають росіяни-старообрядці, які потрапили сюди внаслідок релігійних переслідувань у Російській імперії. Вони належать до Руської православної старообрядницької церкви (РПСЦ). У Чернівецькій області налічується 8

приходів даної конфесії, які поширені на території 5 районів, зокрема: Сокирянському (3 приходи), Вижницькому (1), Глибоцькому (1), Сторожинецькому (1), Хотинському (1), а також в м. Чернівці(1). [1] У даних районах це населення зуміло заснувати свої поселення – с. Липовани у Вижницькому, с. Грубна та с. Білоусівка у Сокирянському, с. Біла Криниця у Глибоцькому районі та інші.

Найбільш поширеними протестантськими течіями в області є адвентисти сьомого дня (92 общини), Євангельські християни-баптисти (146) та християни віри євангельської (п'ятидесятники) (104 общини). [1] Ці громади поширені в усіх районах області та м. Чернівці, але їх найменша кількість зосереджена у Герцаївському, де переважає румунське населення (91,5%) та Путильському районі, де абсолютну більшість складають українці (99,3%), [2] що належать до етнографічної групи гуцулів.

Євангельські християни-баптисти (ЄХБ) найбільше приходів мають у Кельменецькому (24), Новоселицькому (23), Хотинському (28), Сокирянському (15), Сторожинецькому (15) та Заставнівському (12) районах. Адвентисти сьомого дня (АСД) помітну частку у кількості приходів мають у Хотинському (18), Кіцманському (10), Вижницькому (10), Заставнівському (10) та Новоселицькому (9) районах. Християни віри євангельської (п'ятидесятники) – ХВЕП найбільше приходів мають у Глибоцькому (20), Новоселицькому (12), Сокирянському (12) та Сторожинецькому (11) районах. [1]

У сільських адміністративно-територіальних районах Чернівецької області розміщені приходи менш чисельніших релігійних конфесій: Свідки Єгови (18 общин), харизматична церква “Нове життя” (6), незалежна релігійна організація “Блаженний світ” (1), харизматична церква “Любов і зцілення” (3), “Назореняни” (1), релігійні організації іудейського культу (2) та інші. [1]

Найбільша сконцентрованість конфесій спостерігається у обласному центрі – м. Чернівці. Тут зареєстровано 113 приходів, які належать до 43 конфесій. Найбільше общин мають УПЦ (23), УПЦ КП (23), ЄХБ (15), ХВЕП (5), УГКЦ (4), РКЦ (4), Хасиди (3), Свідки Єгови (3), АСД, в тому числі реформаційного руху (9). Окрім того у м. Чернівці зареєстровано 2 приходи Української автокефальної православної церкви (УАПЦ). Інші 33 конфесійні течії мають в обласному центрі тільки по одному приходу.[1]

Кількість конфесій у сільських районах області є значно меншою. Зокрема, у Вижницькому районі зареєстровано 11 релігійних організацій, Герцаївському – 6, Глибоцькому – 10, Заставнівському – 11, Кельменецькому – 5, Кіцманському – 8, Новоселицькому – 9, Путильському – 5, Сокирянському – 8, Сторожинецькому – 8 та Хотинському – 12. [1]

Релігійна структура населення Чернівецької області є досить строкатою. Вона представлена 43 релігійними конфесіями. У сільських районах області є представники 17 конфесій, а в обласному центрі зареєстровано приходи всіх релігійних течій.

Найбільш поширеними релігійними організаціями є: УПЦ (423 общини), УПЦ КП (118), РКЦ (29), УГКЦ (21), АСД (92), ЄХБ (146), ХВЕП (104).[1]

Релігійний склад населення корелює із його національною структурою. Це найбільше відображається серед географії православних, греко-католицької, римо-католицької та старообрядницької релігійних конфесій. Значно менший зв'язок із національною приналежністю мають протестантські течії.

Проаналізувавши дані про кількість релігійних організацій та національну структуру населення Чернівецької області можна зробити висновок, що строкатість національного складу призводить до різноманіття релігійної структури населення.

Література:

1. Матеріали відділу у справах релігії Чернівецької облдержадміністрації.
2. Національний склад населення Чернівецької області та його мовні ознаки (за даними

- Всеукраїнського перепису населення 2001 року): демографічний збірник / за ред. В. Камінської, – Чернівці: Чернівецьке обласне управління статистики, – 2003 р. – 160 с.
3. Скорейко Г.М. Населення Буковини за австрійськими урядовими переписами другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: історико-демографічний нарис. – Чернівці: Прут, 2002. – 220 с.
  4. Чучко М.К. Регіональні особливості етнодемографічної та конфесійної ситуації на Буковині в середині ХІV – на початку ХХІ ст. // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: збірник наукових праць. – Чернівці: Прут, 2004. – Том 1 (17). – с.124 – 139.

Summary:**THE FEATURES OF THE POPULATION RELIGIOUS ACCORDANCE IN ITS NATIONAL STRUCTURE (CHERNIVTSI REGION AS AN EXAMPLE)**

In the given article the spreader of the religious organizations in the Chernivtsi region territory is regarded. This region is very unequal in its national and religious national structures. The author tries to resolve the difficult question connected with the interrelation of these structures.

УДК 911.2:373.21

Наталія ТАРАНОВА

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ ГОЛОГОРО-КРЕМЕНЕЦЬКОЇ ГРЯДИ ТА МАЛОГО ПОЛІССЯ

Дуже часто сучасне звучання і написання топонімів не збігається з їхніми давніми формами. Під впливом різноманітних факторів у географічних назвах відбуваються неодмінні зміни, врахування яких є обов'язковою умовою в топонімічних дослідженнях. Серед причин, які викликають переіндексування назв, основними з них є: закономірні зміни в лексиці, викликані розвитком мови; історичні періоди входження території до складу інших держав, що супроводжувалися пристосуванням до чужої мови; міграції та переселення народів, в результаті яких чимало назв зазнають змін або взагалі перестають існувати; місцеві діалекти та говірки, що зумовлюють відмінності у звучанні назв навіть у межах однієї країни; зміна природного середовища, що призводить до зміни топонімічного ландшафту; офіційне перейменування тощо.

На будь-якій території є назви, які зазнали або зазнають різного типу змін. Це явище в топоніміці називають трансформацією [2]. Сьогодні географічні назви знаходяться на різній стадії трансформації, одні з них збереглися ще у первинній формі, інші (їх більшість) змінилися в процесі довгого часу використання. За винятком перейменувань, зміни назв не є випадковими, а підпорядковуються законам мови. Трансформація – це закономірна зміна географічної назви протягом періодів її існування. Виділяють декілька форм або видів трансформації.

Морфологічна трансформація. Вона стосується найдавніших назв. Суть цієї трансформації полягає в тому, що в процесі тривалого використання відбувається не просто видозміна назви, а цілковита ланка структури топоніма, що призводить до повної втрати початкової форми. Як правило, значення таких назв було забуто ще в давнину. Тому розшифрувати їх іноді неможливо. Столиця України Київ згадується в різних творах іноземних мандрівників як Кіова, Куява, Кояба, Койява, що викликає багато дискусій з приводу виникнення назви. Морфологічна трансформація характерна для багатьох давніх міст світу: Камулудун-Лондион-Лондон; Дебринь-Дебрянськ-Брянськ; Олькерк-Олькерч-Керч; Удеч-Судачів-Зудачів-Зідачів-Жидачів; Берестя-Брест.

Морфологічної трансформації зазнали і чимало назв Гологоро-Кременецької гряди і